

8. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 23.02.2012р. № 4452- VI // Відомості ВРУ. – 2012 – №50 (із змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4452-17>.

9. Офіційний сайт Фонду гарантування вкладів фізичних осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [www.fg.org.ua](http://www.fg.org.ua).

10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення системи гарантування вкладів фізичних осіб та виведення неплатоспроможних банків з ринку : Закон України від 16.07.2015 № 629-VIII // Відомості ВРУ. – 2015 – №43 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/629-19>.

11. Про порядок визначення банків-агентів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб: Положення від 4.09.2012р. № 1494/21806 // (із змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1494-12>

Стаття надійшла: 25.09.2016 р.

Рецензент: д.е.н., доц. Горючий Д.А..



УДК 368.01

JEL Classification: G 22

## СТРАХУВАННЯ АВТОТРАСПОРТУ В УКРАЇНІ: СТАН РОЗВИТКУ ТА СУЧАСНІ НОВАЦІЇ

Русул Л.В., к.е.н.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

**Анотація.** Досліджено сучасний стан розвитку страхування автотранспорту в Україні. Проаналізовано основні фактори впливу та проблемні питання на даний час. Проаналізовано динаміку росту страхових платежів та страхових виплат, рівень страхових виплат з транспортного страхування за 2014-2015 роки. Визначено частку автострахування серед інших видів ризикового страхування та особливості розвитку в період зменшення кількості договорів в цілому. Визначено необхідність вирішення питання високого рівня аварійності на дорогах та актуальність розробок в галузі страхової телематики. Наведено механізм дії телематичного обладнання та його вплив на розвиток автотранспортного страхування. Розглянуто зарубіжний досвід впровадження телематики. Зокрема розглянуто досвід США, Бразилії та Італії. Наведено основні перспективні напрямки розвитку та переваги для страхових компаній та страхувальників. Впровадження телематики дасть можливість створення нових продуктів, запровадження індивідуального обліку ризиків, зменшення випадків страхового шахрайства в автотранспортному страхуванні. Розглянуто необхідність інноваційних розробок у сфері телематики, налагодження дієвого діалогу між страховиками і страхувальниками, створення ринкових механізмів регулювання цін на послуги страхування КАСКО з урахуванням телематичного обладнання. Визначено важливість даного дослідження для страхових компаній, виробників автомобілів, страхувальників, науковців та ін. Визначено основні фактори впливу при визначенні ціни страхової послуги: кількість пройдених кілометрів, час доби, різке гальмування або прискорення. Зазначено соціальний ефект від впровадження телематичного обладнання, зокрема зниження рівня аварійності на дорогах. Поступовий перехід на використання автотранспорту з телематичним обладнанням дасть можливість застосування індивідуального підходу щодо формування ціни на страхову послугу, мінімізувати ризик аварійності. Підведено підсумки та запропоновано налагодити дієвий механізм реалізації нових продуктів автотранспортного страхування на ринку, провадження раціональної цінової політики.

**Ключові слова:** автотранспортне страхування, КАСКО, страхова телематика, страховий ринок, страхова компанія, інновації.

## MOTOR INSURANCE IN UKRAINE: THE STATE OF INNOVATIONS AND MODERN

Liubov Rusul, PhD in Economics, Associate Professor

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

**Summary.** Modern development of insurance of motor transport status is investigational in Ukraine. The basic factors of influence and problem questions are analysed on this time. The dynamics of height of insurance payments and insurance payments is analysed, level of insurance payments from a transport insurance for 2014-2015. Part of motor insurance is certain among other types of risk insurance and feature of development in the period of reduction to the amount of agreements on the whole. The necessity of decision of question of high level of

*accident rate on roads and actuality of developments are certain for industry of insurance telematics. The mechanism of action of telematics equipment and his influence are brought around to development of motor insurance. Foreign experience of introduction of telematics is considered. Experience of the USA, Brazil and Italy is considered in particular. Basic perspective directions over of development and advantage are brought for insurance companies and insure. Introduction of telematics will give an opportunity of creation of new services, input of individual account of risks, reduction of cases of insurance swindle in motor transport insurance. The necessity of innovative developments is considered in the field of a telematics, adjusting of effective dialogue between insurers and insure, creation of market mechanisms of adjusting of prices on services of insurance of CASKO taking into account telematics equipment. Importance of this research is certain for insurance companies, automakers, insure, scientists and other. The basic factors of influence are certain at determination of cost of insurance service: amount of the passed kilometres, daypart, sharp braking or acceleration. The gradual passing to the use of motor transport with a telematics equipment will give an opportunity of application of individual approach in relation to forming of price on insurance service, to minimize the risk of accident rate. Summed up and it is suggested to put right the effective mechanism of realization of new foods of motor transport insurance at the market, realization of rational price politics.*

**Keywords:** motor insurance, CASKO, insurance telematic, insurance market, insurance company, innovations.

**Постановка проблеми.** В сучасних умовах розвитку страхового ринку, в умовах глобалізації та інтернаціоналізації господарських процесів, важливим для страхових компаній є розробка нових конкурентоспроможних страхових продуктів. Як показують аналітичні дані, одним із найпоширеніших видів страхування є КАСКО страхування. На жаль, дані свідчать про підвищення аварійності на дорогах, що має безпосередній вплив на збитковість такого виду страхування. Світова спільнота, а також досвід провідних країн світу говорять, що безпілотні автомобілі, телематика в найближчі 25 років радикально змінять концепцію дорожньої мобільності і збитковості автострахування. Таким чином, важливим питанням подальшого розвитку автотранспортного страхування є використання телематичного обладнання, що в перспективі зменшить рівень збитковості такого виду страхування. Виходячи з цього, важливим є дослідження ринку автострахування, механізму дії телематики та переваг для страхових компаній та страховальників.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Дослідженню основних проблем та тенденцій розвитку КАСКО страхування в Україні присвячено ряд публікацій таких вітчизняних та зарубіжних науковців та практиків, як С.С. Осадця, О.Гаманкової [1], В.Базилевича, О.Залєтова, Ж. Лемера, В.Г. Шахова, Г.Третьякової, Р.Т. Юлдашева, К.Е. Турбіної, Н. Приказюк, Т. Моташко [2] та ін. Ефективний розвиток та впровадження інновацій дасть можливість використовувати індивідуальний підхід до розрахунку вартості послуги КАСКО, зниження рівня збитковості та в перспективі призведе до зменшення аварійності на дорогах. Враховуючи це, зростає роль наукових розробок у цій сфері.

**Невирішені складові загальної проблеми.** В Україні використання технологій страхової телематики знаходиться на початковому етапі. Офіційно про запуск використання телематики заявила тільки СК «АХА Страхування». Страховикам треба бути готовим до роботи з величезними масивами інформації від "чорних ящиків", мати потужний бек-офіс, і, звичайно ж, спеціалізоване програмне забезпечення. Тому, для успішного впровадження телематики в Україні, потрібні час і апробація. Проблемним питанням також залишається велика кількість застарілих автомобілів і для страховальника додаткове облаштування автомобіля телематичним обладнанням буде дороговартісним. Важливим питанням є інформування населення про переваги такої інновації, а також готовність вітчизняних компаній до розробки нових страхових продуктів у галузі автострахування. Ці та інші питання сьогодні потребують дослідження та якнайшвидшого вирішення.

**Формулювання цілей статі.** Головною метою роботи є дослідження сучасного стану розвитку страхування КАСКО, його місце як на глобальному ринку так і на страховому ринку України. Дослідження інноваційної послуги – телематики, проблем та переваг для суб'єктів страхового ринку, механізм дії та вплив на процес формування ціни на програму КАСКО страхування.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** З метою комплексного аналізу сучасного стану розвитку КАСКО страхування для початку дослідимо динаміку зміни основних показників.

Розглянемо динаміку чистих страхових премій з найбільш поширених видів страхування на глобальному страховому ринку з 2005 року по 2015 рік. Всього у 2005 році

чисті страхові премії з TOP 15 видів страхування склали 995 млн. доларів і до 2013 року показували ріст до рівня 2262 млн. доларів. найбільше значення даного показника простежується у 2008 році – 2627 млн. доларів. У 2014 і 2015 році простежується значне зменшення – до 886 млн. доларів у 2015 році. Найбільший обсяг чистих страхових премій показує страхування майна і КАСКО страхування. У 2008 році страхові премії по КАСКО страхуванню були найбільшими серед TOP 15 і склали 929 млн. доларів, що складає 35% від загального обсягу премій TOP 15. У 2015 році чисті страхові премії по КАСКО страхуванню теж були найбільшими – 164 млн. доларів (19% від загального розміру), хоча за 10 років його значення найменше у 2015 році [3].

Розглянемо динаміку розвитку автострахування в Україні. Сума отриманих українськими страховиками валових премій по ризикових видах страхування за 2015 рік становив 27 549,4 млн. грн. (або 92,6% від загальної суми страхових премій), а зі страхування життя - 2 186,6 млн. грн. (або 7,4% від загальної суми страхових премій). Чисті страхові премії за 2015 рік становили 22 354,9 млн. грн., що становить 75,2% від валових страхових премій. Чисті страхові премії за 2014 рік склали 18 592,8 млн. грн., або 69,5% від валових страхових премій [4].

Приріст чистих страхових премій за 2015 рік (+ 20,2%) сформувався за рахунок істотного збільшення премій за такими видами: автострахування (+ 23,1%); страхування відповідальності перед третіми особами (+ 107,2%); страхування вантажів та багажу (+ 45,9%); медичного страхування (+ 23,6%); авіаційного страхування (+ 60,6%); страхування фінансових ризиків (+ 7,6%); страхування медичних витрат (+ 45,9%) [5]. Наочно динаміку зміни показників розвитку КАСКО страхування зображено в таблиці 1.

Згідно з даними таблиці 1, за 2015 рік обсяг валових страхових премій з автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка») збільшився на 20,0%, обсяг валових страхових виплат зріс на 10,9%. Надходження валових страхових премій при страхуванні наземного транспорту (КАСКО) за 2015 рік збільшилися на 12,2% у порівнянні з 2014 роком і становили 3 827,4 млн. грн. Обсяг валових страхових виплат при страхуванні наземного транспорту (КАСКО) за 2015 рік становив 1 803,7 млн. грн., що на 6,8% більше, ніж за 2014 рік.

**Таблиця 1- Динаміка розвитку страхування КАСКО в Україні за 2014-2015 роки**

Назва показника	Валові страхові премії, млн.грн.		Валові страхові виплати, млн.грн.		Рівень валових страхових виплат, %		Темп приросту 2015/2014,%	
	2014 рік	2015 рік	2014 рік	2015 рік	2014 рік	2015 рік	валових страхових премій	валових страхових виплат
Страхування наземного транспорту (КАСКО)	3410,8	3827,4	1689,2	1803,7	49,5	47,1	12,2	6,8
Всього за договорами автотранспортного страхування	6560	7871,6	2873,9	3187,2	43,8	40,5	20,0	10,9
Всього за договорами ризикового страхування	24607,5	27549,4	4826,2	7608,9	19,6	27,6	12,0	57,7

Рівень валових страхових виплат зі страхування наземного транспорту (КАСКО) станом на 31.12.2015 рік становив 47,1% (станом на 31.12.2014 – 49,5%). Питома вага валових страхових премій у загальному обсязі премій по ризикових видах страхування у 2014 і 2015 роках склали 14%. В той час питома вага страхових виплат у загальному обсязі виплат по ризикових видах страхування у 2014 і 2015 роках склали 35% і 24% відповідно.

Надходження валових страхових премій при страхуванні наземного транспорту

(КАСКО) за I півріччя 2016 року збільшилися на 20,0% у порівнянні з аналогічним періодом 2015 року і становили 2 103,8 млн. грн.

Обсяги валових страхових виплат при страхуванні наземного транспорту за I півріччя 2016 року становили 941,0 млн. грн., що на 4,1% більше, ніж за аналогічний період 2015 року. Рівень валових страхових виплат зі страхування наземного транспорту станом на 30.06.2016 становив 44,7% [6].

У той же час сам ринок вимагає інновацій - в 2015 році кількість договорів КАСКО зменшилася на 26% в порівнянні з 2014 роком, а кількість договорів КАСКО, укладених з фізичними особами зменшилася ще більше - на 32%. Тому залучення нових і утримання старих клієнтів вимагають сміливих кроків. Однією із проблем розвитку автострахування в Україні є надзвичайна аварійність на дорогах, наявність великої кількості застарілих автомобілів, хоча останнім часом кількість нових збільшується досить швидкими темпами. За даними асоціації «Укравтопром» за вересень 2016 року продано 5771 нових легкових автомобілів, що на 32% більше аналогічного періоду минулого року. Всього з початку 2016 року в Україні зареєстровано 44160 нових легкових автомобілів, що більше ніж за аналогічний період минулого року на 13773 автомобіля [7].

Мінімізація ризиків в страхуванні КАСКО є актуальною темою не лише для страхувальників, а й для страховиків. Світова спільнота давно замислилась над високим рівнем аварійності на дорогах і почала розробки в галузі страхової телематики. Страхова телематика дозволяє збирати дані про кожного автовласника, в тому числі про стилі водіння, частоту поїздок та ін. На основі цього формується особистий тарифний план зі зменшеною вартістю страхування. Спеціальне обладнання називають "чорним ящиком", який обробляє показники лічильника шляху та спідометра автомобіля, а також вбудованого в пристрій чутливого 3D акселерометра. У страхових аналітиків з'являється цілий масив даних про манеру водіння водія: кількість пройдених кілометрів, час доби, різке гальмування або прискорення, віражі на поворотах. Таким чином розраховується страхова премія - любитель швидких і агресивних поїздок заплатить більше, ніж акуратний водій [8]. А це є значним фактором при визначенні ціни за страхову послугу.

Традиційний вид автострахування не враховує стиль водіння автомобіля, що не дозволяє об'єктивно оцінити ризик використання кожного конкретного транспортного засобу, а відповідно немає можливості надати оптимальну вартість КАСКО для конкретного клієнта.

Виходячи з стилю водіння автомобіля, клієнти отримують обґрунтовану знижку на КАСКО, відбувається зменшення ризику ДТП за рахунок формування культури акуратного водіння.

У США телематику почали впроваджувати ще в 1998 році, а з вересня 2014 року "чорні ящики" рекомендують до установки на всі нові автомобілі. Система відстеження подій впроваджується в США з 2015 року, і на сьогодні більше половини страховиків пропонують рішення такого роду. В основному використовуються два принципи розрахунку страхової премії - Pay-As-You-Drive і Pay-How-You-Drive, тобто "плати, скільки їздиш" або "плати, як їздиш". У США і в Європі вже налічуються мільйони користувачів таких програм.

З 1 січня 2016 року в Бразилії почали встановлювати телематичне обладнання на всі автомобілі. Цей процес регулюється урядовою програмою з попередження угонів автомобілів і зниження смертності в ДТП. Як наслідок простежується зниження середньої вартості поліса та ризику угону. Європа теж активно включається в страхову інновацію. У червні 2012 року запровадив закон Маріо Монті (Італія) - "чорні ящики" встановлюються на всі нові авто. Сама телематика використовується для запобігання страховому шахрайству, викрадень і агресивного водіння.

Конкуренція серед страховиків в результаті призведе до підвищення безпеки водіїв, в тому числі завдяки профілактиці інцидентів, а зростання якості сервісу і лояльності клієнтів призведе до стрімкого зростання ринку вже найближчим часом, пояснює віце-президент ABI Research Домінік Бонте [8].

За даними аналітичної компанії ABI Research, світовий ринок страхової телематики буде збільшуватися на 81% в рік - з 5,5 млн. застрахованих водіїв на кінець 2013 року до 107 млн. до кінця 2018 року [9].

Одними з найважливіших переваг впровадження телематики для страховиків є: можливість створення нових продуктів, виходячи з принципу Pay-As-You-Drive; впровадження індивідуального обліку ризиків з метою розробки системи тарифів окремо для кожного клієнта, що сприятиме впровадженню програм лояльності і призведе до зниження суми страхових премій; зниження рівня страхового шахрайства.

Таким чином вітчизняні страхові компанії повинні розробити загальні правила та умови інноваційної послуги страхування автотранспорту.

Поряд з цим впровадження телематики для страхувальників дасть їм можливість провадити особистий контроль над вартістю страховки; поліпшення акуратності водіння, і як наслідок, зниження частоти і тяжкості ДТП; впровадження додаткових сервісів для клієнтів, наприклад, таких як негайне інформування страхового агента про настання страхового випадку.

Саме таким рішенням є телематика - моніторинг руху автомобіля і оцінка стилю водіння його власника. На основі отриманих даних страхова компанія акумулює вичерпну статистику, завдяки якій вона може з точністю підрахувати ступінь ризику, а значить, сформувати справедливий тариф КАСКО і запропонувати клієнту більш прийнятну ціну, враховує безпосередньо його водійські навички. До слова, за різними оцінками, протягом найближчих 2-3 років 25% застрахованих автомобілів в Україні будуть обладнані подібними пристроями. [10].

**Висновок або наукова новизна.** Поки українські страховики вирішують чи варто працювати в цьому напрямку, світовий ринок під впливом технологічного прогресу, далеко попереду. Окрім очевидної вигоди для страховиків і водіїв автомобілів, страхова телематика несе в собі і соціальний ефект. Вважається, що прагнучи знизити страхову премію, багато водіїв стануть більш уважними і акуратними, зменшуючи ризики для себе і оточуючих. А безпека на дорогах - загальна мета. Сьогодні український страховий ринок як ніколи потребує інновацій. Адже саме програмні рішення, автоматизація бізнес-процесів, розвиток онлайн-сервісів допомагають страховим компаніям ставати ближче до клієнта, відповідати його очікуванням і запитам. Як в частині тарифної політики, так і швидкості врегулювання страхових випадків. Таким чином, суб'єкти страхового ринку повинні налагодити дієвий механізм реалізації нових продуктів КАСКО страхування на ринку, крізь призму раціональної цінової політики залучивши як постійних клієнтів так і потенційних. Діяльність страхових компаній сьогодні повинна бути спрямована на постійний розвиток і вдосконалення проектів на основі новітніх технологій. Можливість укладення договору «розумного страхування» є однією з головних тенденцій розвитку автострахування в усьому світі.

#### **Перелік посилань:**

1. *Страхові послуги: [підручник]:/ [С.С.Осадець, Т.М. Артюх, О.О. Гаманкова та ін.]; Кер. авт. кол. і наук. ред. проф. Осадець С.С. і доц. Артюх Т.М.- К.:КНЕУ, 2007.-464 с.*
2. *Приказюк Н. Нові вектори розвитку автотранспортного страхування в Україні/ Н.Приказюк, Моташко Т./Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. Економіка.-2015.-№ 3(168).-С. 47-54*
3. *Insurance TOP провел Ежегодную Презентацию для топ-менеджеров и презентовал итоги страхового рынка Украины за 2005-2015 год. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.forinsurer.com>*
4. *Підсумки діяльності страхових компаній за 2015 рік: [Електронний ресурс]/ Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг: [сайт]. Режим доступу: <http://www.nfp.gov.ua>*
5. *Структура валовых и чистых страховых премий в Украине в 2015 году изменилась. Отчет Нацкомфинуслуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.forinsurer.com>*
6. *Підсумки діяльності страхових компаній за I півріччя 2016 року: [Електронний ресурс]/ Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг: [сайт]. Режим доступу: <http://www.nfp.gov.ua>*
7. *Украинский авторынок в сентябре вырос на 32 процента [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://autonews.auto.ua>*
8. *Революция в мире автострахования. Как страховая телематика помогает страховщикам и страхователям экономить? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.forinsurer.com>*
9. *Будущее автострахования. Беспилотные автомобили, телематика и carsharing радикально изменят концепцию страховой защиты [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.forinsurer.com>*
10. *«Умная защита». В ближайшие годы 25% застрахованных автомобилей в Украине будут оборудованы телематическими устройствами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.forinsurer.com>*

Стаття надійшла: 15.10.2016 р.

Рецензент: д.е.н., проф. Дмитрієв І.А..